

MENGEJMAREN

KREIEN EN GUTTEN

Op de vraag in Biekorf hiervoor blz. 32.

Te Oostende en langs de kust spreekt men van vis « gutten » en van « gegutte » vis, d.i. vis *enkel ontdaan van zijn ingewanden* en dan nog op zee.

De vangst van de vissersvaartuigen die verscheidene dagen in zee blijven, wordt « gegut » om het bederf tegen te houden. Gegutte vis is bijgevolg minder vers, en ook minder gegeerd dan « ongegutte » vis, die hoofdzakelijk door de kustvisserij wordt aangebracht.

In Engeland zegt men « *to gutt* » en « *guttet fish* ». Het zou me niet verwonderen moest deze term door onze vissers uit het engels zijn overgenomen. Engeland was immers het eerste land dat met stoomboten de verse visvangst voor meerdere dagen uitvoerende rond het midden van de vorige eeuw. Engelse stoomboten kwamen regelmatig hun vangst verkopen te Oostende (zie daarover Biekorf 1956, 290). Onze vissers gingen ook wel eens aan land in Engelse vissershavens. En ten slotte was er het verblijf van talrijke Vlaamse vissersfamilies in Engelse havens tijdens de eerste wereldoorlog.

Het zou voor mij heel zeker interessant zijn te vernemen wat anderen hierover weten, bepaaldelijk over het ontstaan van het w. *gutten*: sinds wanneer komt het voor in onze taal en dialect, hoe is het over West-Vlaanderen verspreid en onder welke vormen.

Gutten heeft wel een overeenkomst met « kaken » maar er is een onderscheid: bij het kaken haalt men enkel darmen, maag en galblaas uit langs een kleine opening in de (haring)keel. Bij het gutten wordt de visbuik opengesneden en geheel geledigd (dus ook milt of kuit).

Men spreekt van « gegutte vis », maar bij *haring* spreekt men van « kaken », en kaken is zoals bekend een Vlaamse uitvinding door een geografische Vlaming, weliswaar door Nederland geannexeerd, maar die het ten slotte niet zover zou gebracht hebben zonder de toenmaals zeer bloeiende Vlaamse haringvisserij en -bedrijf.

Rome.

J. H. KLAUSING

BALKEN VOOR DE OOSTSLUIS VAN NIEUWPOORT

1423

De Oostsluis te Nieuwpoort behoorde tot de waterwerken van de Wateringhe van Veurne-Ambacht. In 1423 diende ze grondig vernieuwd te worden « vander zouter slachbalke tote den utersten stile van den verschen valbedde beede boven ende ande ziden also naer als men conste bevinden de ghebreken toten nedersten watere ».

De watergraaf Hustiin Bellen en de ontvanger Fransoys de Hoop, monnik van de Duinenabdij, trokken op 24 mei naar Brugge en kochten er 89 « uitdraghende balken » voor een som van 527 pond parisis. Voor het meten van de balken werd 18 deniers het stuk betaald.

De balken werden te Brugge in de Reie op kleine schepen geladen en vervoerd naar Sluis, waar ze op grotere vaartuigen werden verladen voor Nieuwpoort. Hier deed zich een moeilijkheid voor: in de haven konden de schepen met hun masten niet door de « Lange Brigghen ». De balken moesten nog weer verladen worden « omme te vlettene met cleene scepen » en aldus de Oostsluis te bereiken.

Om de balken op de schepen in- en uit te winden had men voor 3 pond en 13 schellingen bijzondere « engienreepen » nodig gehad. De makelaar te Brugge ontving 8 pond en 16 schellingen. Dit alles volgens de rekening 1423 van de Wateringhe (Archief Seminarie Brugge).

Een « uitdraghende balke » was een zware balk van ongeveer 27 voet (9 meter) tot 40 voet (13 meter) lang. Meer bijzonderheden daarover in Biekorf 1936, 160-162.

Het vervoer van de balken van Brugge naar Nieuwpoort bedraagt ca. 23,5 % van de koopprijs van de balken. De waterweg was belangrijker goedkoper dan de landweg; de eikebomen door dezelfde Wateringhe aangekocht in 1396 betaalden bijna 35 % van de koopprijs voor een afstand van weinig meer dan 7 km die de wagen af te leggen had tussen Westvleteren en Pollinkhove. (Biekorf 1961, 149). De tol was misschien zwaarder op de landweg? Doch ook te Brugge werd in 1423 een tol betaald bij het laden op de schepen; het juiste bedrag ervan kunnen we echter niet vaststellen.

A. V.

HOUTHANDEL. — UIT DE HAND VERKOPEN

Er wordt jaarlijks nog veel hout verkocht « uit der hand », zonder notaris. De koopman komt naar de boseigenaar en zegt: ik zou 750 (soms vraagt hij er 1500 of 2000) sparren moeten hebben van 24 à 25 cm omtrek. Deze sparren moeten dienen als steunstaken voor jonge bomen die langs grote wegen nog weer worden aangeplant. Na akkoord wordt het gevraagde aantal sparren uitgekapt.

Ook als « *steunders* » (voor de galerijen in de kolenmijnen) worden veel sparren van een bepaalde zwaarte of kaliber uit de hand verkocht. Deze sparren worden op lengte gezaagd (2 à 4 m) en gepeeld (schors) met een *stekker*, d.i. een mes dat op een stok gevestigd is.

Ook zware en grote bomen, en zelfs talie op stam wordt uit de hand verkocht.

Toch worden veruit de meeste sparren, talie, lichte douglassen en jonge beukebomen in « houtvenditie » (notariële venditie) verkocht. Zwevezele-Ruddervoorde.

G. ALTOOS

DE AUTO IN DE VOLKSMOND

Iedereen wil er een hebben, is 't geen nieuwe, 't is een okkasie. In 't begin is hij de keppe, ze wassen en vertroetelen hem lijk een klein kind. Maar ze komen er van alles mee tegen. En wat hij dan moet horen, dat spul daar, kijk, ge zoudt hem somtijds kunnen vlaân en vierendelen als ge bedenkt hoe koppig die'n bak op wielen kan zijn.

Modellen, er zijn er zoveel of dat (als) er luizen en vlooiën zijn : konvooiën, roeiboten, sleên, visbakjes. De ene komen lijk Jan-al-zuutjes, g'en hoort ze niet, en d'andere puffen en bassen over de weg lijk een die de kinkhoeste heeft. 't Is lijk den duivel en zijn moere die daar afkomt (veel gerucht).

Een auto is een spul, een bak, een karre, al naar gelang de gezindheid of stemming van de spreker. Samenstellingen : pufkarre, tuftufkarre, tuftufbak op wielen. Ook een klutterkarre (versleten).

Pas op ! 't is daar een zereeloper ! 't is daar een met ronde voeten.

Snelheid. 't Is lijk ne schicht, hij vliegt alles overende. Een lanterfanter : 't is lijk een muize die langs de grond kruipt.

Starten. Hij heeft zijn medecijne nodig (als hij niet wil aanslaan).

Verbruik. Die kerel heeft een droge lever. 't Is ne slokker (verbruikt veel). Er wordt meer nafte verreden dan er kletsekoppen zijn.

Herstelling. Hij moet naar 't hospitaal (garage).

Autobus. Als dat komt aangereên, 't is van schuift en gerte. Zo'n gevaarte, 't is lijk een oorlogsschip. — Als de mensen op de bus staan te wachten, dan hoort men : Wanneer komt die buskarre af ? Meneere laat op hem wachten. Zeg vint, ge speelt met ons voeten. Hij is toch zeker in geen knoop geslegen ?

— Uit de mond van mensen van te lande (Zwevezele), werkman, kortwoner en kleine burger.

GUIDO ALTOOS

FLAMENCASTRES

Dit schimpwoord op de Vlamingen (van het graafschap) zou in 1463 uitgesproken zijn door een Guldenvliesridder, nl. Jean de Croy, graaf van Chimay, die (samen met zijn broeder Antoine) hertog Filips de Goede onder zijn invloed had gekregen. Vandaar ook de bekende onenigheid tussen de hertog en zijn zoon Karel de Stoute, alsdan graaf van Charolais. Toen zijn vader de steden van de Somme had afgestaan verliet Karel de Stoute het hof om zich in Holland te vestigen. De heer de Croy zou dan gezegd hebben : « Ik heb

heel Artesië op mijn kant, en wat denkt de graaf van Charolais daartegen te doen? *Se pense-t-il aider de ces Flamengastres et de ces Brabanchois?* » Zo verhaalt de kroniekschrijver J. Du Clercq in zijn *Mémoires* (Livre V, chap. 5; ed. Buchon XIV 321). Ik weet niet of deze uitspraak ooit kritisch werd onderzocht, de kroniekschrijver was immers zelf niet vrij van partijdigheid.

E. N.

BEGRAVEN IN HERTSLEER

Op de vraag in Biekorf 1962, 384.

Het geval van zalige graaf Karel de Goede, die na zijn marteldood in een hertevel werd genaaid, is niet uitzonderlijk. De hert was een « prinselijk » jachtdier en mocht alleen door de soeverein — en eventueel door zijn vazallen — gedood worden. In de vroege middeleeuwen hadden koningen en prinses het voorrecht begraven te worden in een hertenhuid. Lacurne de Sainte-Palaye spreekt daarover in zijn *Mémoires historiques sur l'ancienne chevalerie* (deel III: Sur la chasse).

H. W.

KALVARIEKRUIS TE OEKENE

Ook te Oekene werd, zoals te Rumbeke (Biekorf 1962, 377), in 1683 een kalvariekruis opgericht op het kerkhof. In het kerkregister letter E van Oekene leest men op de laatste bladzijden: « Het Cruys op het kerckhof van Ouckene is opgerecht in october in het jaer 1683 ende dat met giften van de naervolgende personen. Eerst J. B. Beccue heeft ghegheven een pont groote »; volgen dan nog 55 namen van gevers, die waarschijnlijk kunnen gerekend worden onder de voornaamste ingezetenen of notabelen van Oekene in die jaren. — Jan Baptiste Beccue was de eigenaar van de heerlijkheid Wervickhove, een onderleen van 't graafschap Rumbeke, gelegen tegen de grens van Oekene (huidige hofstede Dessauvage langs de Kwadestraat).

J. D. D.

NANCYSCH ROETKEERSEN

Charles de la Porte, wonend in de Lange-munte, in de Goude Sterre, te Gent, plaatste in Den Vlaemschen Indicateur van 1785 (Byv. n° 11) de volgende advertentie bestemd voor heel de Vlaanders: hij maakt en verkoopt, zegt hij, een soort « Nancysche Roetkeerssen » zo volmaakt dat hij uit Nancy daarvoor gefeliciteerd wordt. En hij somt de hoedanigheden op: « gemelde Keerssen hebben de eygendommen van niet af te loopen, niet over te waeyen; zy moeten maer zelden gesnooten worden; geven een gestaedig licht en branden eenmael langer als de gewoonlyke Roetkeerssen, en kosten maer eenige stuivers meer ».

E. N.